

DOI 10.37491/UNZ.93-94.2
УДК 351.865 (477)

Владислав КУЗЬ¹

ЕНЕРГЕТИЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ПОСИЛЕННЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Сьогодні енергетика чинить помітний вплив на економіку та інші галузі, визначає стан енергетичної безпеки держави та сталий розвиток держави в майбутньому. Встановлено, що проблема забезпечення енергетичними ресурсами економіки України не обмежується лише економічними важелями та механізмами і потребує посиленої уваги у зв'язку із критичною залежністю від імпорту енергоносіїв та потужних транзитних магістралей й міжнародних транспортних коридорів. Наведено низку визначень категорії «енергетична безпека держави» у нормативних документах та наукових працях, зокрема встановлено, що в низці визначень не враховується екологічна складова. Зазначено, що поряд із географічними чинниками, обсягами наявних запасів ресурсів важливо розуміти статус і позицію держави на світовому енергетичному ринку. Визначено, що процеси глобалізації суттєво впливають на сферу енергетичної безпеки держави, зокрема змінюють структуру сучасного світу, впливають на національні системи державного управління та стратегії в різних сферах життєдіяльності суспільства і держави, проте національні інтереси все ж таки повинні превалювати в державній політиці, охоплюючи напрями щодо реформатування енергетичного профілю України переходом на засади сталого розвитку, використання відновлюваних джерел енергії й пошуку нових нетрадиційних джерел енергії, активного впровадження інновацій та підготовки

¹ аспірант, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, kuzvadnauka@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-0154-7628>.

грамотного в енергетичному сенсі вітчизняного споживача зі свідомим розумінням об'єктивної необхідності енергоощадливості та енергоефективності. Зазначено дві ключові негативні тенденції у сфері енергетичної безпеки: неефективне використання паливно-енергетичних ресурсів країнами-споживачами та країнами-виробниками і несвоєчасне або неповне задоволення затребуваних обсягів у паливно-енергетичних ресурсах національних економік країн-споживачів як інструмент впливу на державну політику країнами-виробниками таких ресурсів. Зауважено, що воєнний стан на території України, період післявоєнної відбудови, нові виклики і загрози потребуватимуть коригування мети державної політики у сфері енергетичної безпеки.

Ключові слова: енергетична безпека, глобалізаційні процеси, державна політика, енергоефективність, енергоощадливість.

Сьогодні під впливом викликів та загроз для національної безпеки держави саме енергетична безпека потребує особливої уваги, забезпечення ефективного функціонування економічного, правового та соціального механізмів публічного управління, удосконалення державної політики щодо забезпечення належного рівня енергетичного забезпечення держави та повноцінного соціально-економічного розвитку суспільства і держави. В умовах воєнного стану та в післявоєнний період обрана тематика не втратить актуальності, оскільки енергетична сфера була і залишається однією із ключових складових економічного прогресу держави та передумовою утвердження позиції на світових ринках. Збільшення попиту на енергетичні ресурси актуалізує доцільність дослідження сфери енергетичної безпеки держави як складової національної безпеки в умовах посилення глобалізаційних процесів.

Мета — дослідження сутності енергетичної безпеки держави, її трансформації в умовах впливу глобалізації. Означена мета деталізована у низці завдань дослідження, зокрема:

- дослідження категорії «енергетична безпека держави»;
- визначення ключових факторів, що впливають на стан енергетичної безпеки держави;
- визначення основних тенденцій у сфері енергетичної безпеки із врахуванням глобалізаційних процесів.

Проблематика досліджень сфери енергетичної безпеки, безперечно, є ключовим аспектом сучасного державотворення й стратегічним завданням розвитку національної економіки та забезпечення національної безпеки. Саме тому дослідженню сутності категорії «енергетична безпека держави», впливу глобалізації на означену сферу присвячено низку наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема: Р. В. Войтович, Д. Єргіна, В. Куїнжі, В. А. Ліпкана, І. М. Мазур, С. А. Миколюка, О. В. Сердюченка, Н. П. Струк, Р. Г. Уллмана, І. В. Шевчук, Я. В. Шевчука, А. К. Шидловського. Під час виконання дослідження застосовувалась низка наукових методів, зокрема: аналізу та синтезу, абстрактно-логічний

(для теоретичного узагальнення та формулювання висновків), метод декомпозиції (для визначення й розкриття мети дослідження та постановки цілей) та порівняння (порівняння низки визначень «енергетична безпека», в тому числі вітчизняних та закордонних).

Незважаючи на значну кількість наукових досліджень за визначеною тематикою, додаткового аналізу потребують змістове наповнення категорії «енергетична безпека» в умовах посилення впливу геополітичних загроз та в особливий період, що, власне, й обумовлює актуальність мети дослідження й аспектів, розглянутих у статті.

Енергетична галузь України є однією із ключових для національної економіки, оскільки забезпечує передумови функціонування інших галузей та наповнення дохідної частини державного бюджету. Наявність необхідних обсягів ресурсів визначає стан енергетичної безпеки держави та сталий розвиток держави в майбутньому. Незалежно від того, є держава нетто-імпортером чи нетто-експортером, забезпечення енергетичної безпеки є пріоритетним завданням, що, у свою чергу, потребує модернізації паливно-енергетичного комплексу й унормування засад міжнародної співпраці в енергетичній сфері. Незалежність держави також підкріплюється енергетичною незалежністю, тому енергетична безпека є базовою складовою як економічної, так і національної безпеки України. Відповідно до ст. 17 Конституції України «Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу» [1]. Тобто зусилля держави спрямовані на формування та реалізацію державної політики щодо диверсифікації енергоресурсів, заходів щодо енергозбереження та ефективного використання ресурсів, у тому числі в надзвичайних умовах.

Існують різні визначення й різне розуміння категорії «енергетична безпека держави» як у нормативних документах, так і наукових дослідженнях. У Концепції діяльності органів виконавчої влади у забезпеченні енергетичної безпеки України [2] досліджувана категорія визначена як «своєчасне, повне і безперервне забезпечення якісним паливом та енергією матеріального виробництва, невиробничої сфери, населення, комунально- побутових та інших споживачів, запобігання шкідливому впливові на довкілля, транспортування, перетворення і споживання паливно-енергетичних ресурсів в умовах сучасних ринкових відносин, тенденцій та показників світового ринку енергоносіїв». Значно ширше визначення категорії міститься у Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України від 29 жовтня 2013 р. № 1277, де зазначено, що «енергетична безпека держави — стан економіки, що сприяє ефективному використанню енергетичних ресурсів країни, наявності на енергетичному ринку достатньої кількості виробників та постачальників енергії, а також доступності, диференційованості та екологічності енергетичних ресурсів» [3]. У наукових дослідженнях категорія «енергетична безпека» трактується у широкому і вузькому значеннях, розширено або з акцентом на ключові аспекти сфери. Так, Д. Єрґін досить лаконічно визначає досліджувану катего-

рію — як «наявність достатніх запасів за доступними цінами», та не враховує замкнений цикл виробництва й постачання енергоносіїв [4]. І. М. Мазур наводить визначення поняття як «стан енергетичної системи, для якого характерні енергоефективність споживання, енергоощадність і енергозабезпеченість економіки та ефективність енергопостачання й розподілу паливно-енергетичних ресурсів» [5]. О. А. Миколюк трактує енергетичну безпеку як стан цілковитої захищеності загальнодержавних енергетичних інтересів (населення, підприємств, установ і організацій, галузей економіки), який ґрунтується на ефективно діючому паливно-енергетичному комплексі та системі взаємозв'язків, що врегульовані на законодавчому рівні шляхом розробки і реалізації державної енергетичної політики, основою якої є ефективне запобігання та усунення наявних чи потенційних загроз в енергетичній сфері [6]. На нашу думку, геополітичне становище України та наявність великої кількості міжнародних транспортних коридорів, що проходять через її територію, а також мінливість зовнішнього середовища не дадуть змоги забезпечити стан цілковитої захищеності означеної сфери.

У визначенні Н. П. Струк енергетична безпека — це «здатність держави в особі її органів управління забезпечити кінцевих споживачів енергією в необхідному обсязі та належної якості у звичайних умовах, а також під час дії дестабілізуючих факторів (надзвичайних ситуацій) внутрішнього чи зовнішнього характеру в межах гарантованого покриття мінімального обсягу найважливіших потреб країни, окремих її районів, міст, селищ чи об'єктів у паливно-енергетичних ресурсах» [7, с. 232]. На противагу цьому, Я. В. Шевчук відносить відповідальність за забезпечення енергетичної безпеки держави до ПЕК як «здатність забезпечувати обґрунтовані потреби економіки регіону економічно доступними паливно-енергетичними ресурсами прийнятної якості та в повному обсязі, протидіяти негативному впливу зовнішніх та внутрішніх факторів, що мають властивість постійно змінюватись, а у випадку негативного впливу цих факторів — мінімізувати збиток від такого впливу, тобто визначає здатність такого комплексу до саморозвитку і самовдосконалення [8]. Окрема позиція у М. П. Ковалка та А. К. Шидловського, які визначають енергетичну безпеку як складову економічної безпеки й застосовують у визначенні категорії поняття «енергетична незалежність» [9]. Зарубіжні науковці розглядають енергетичну безпеку держави як систему й виділяють окремі складові категорії, зокрема: енергозабезпечення (економічна складова), соціальна стабільність, екологічна придатність (екологічна складова) та енергетична незалежність (політична та економічна складова) [10, с. 308].

Найбільш широке визначення надав В. А. Ліпкан, оскільки визначав категорію як: «1) складову економічної безпеки, процес управління загрозами та небезпеками, за якого унеможливується дефіцит у забезпеченні споживачів економічно доступними паливно-енергетичними ресурсами прийнятної якості в нормальних і надзвичайних умовах, включаючи порушення стабільного паливно- і енергопостачання, а також забезпечується ефективне функціонування підсистеми енергетичної безпеки; 2) процес управління загрозами та небезпеками, за якого забезпечується стале

функціонування і розвиток паливно-енергетичного комплексу, в тому числі послідовне й активне проведення політики енергозбереження та диверсифікації джерел енергозабезпечення» [11].

Враховуючи сучасну суспільно-політичну та соціально-економічну ситуацію в державі, Кабінетом Міністрів у 2021 році була схвалена Стратегія енергетичної безпеки, яка враховувала не тільки потенційні загрози й виклики, а й можливість зміни правового режиму на території України. Так, у стратегічному документі наводиться визначення енергетичної безпеки держави як «захищеності національних інтересів у сфері забезпечення доступу до надійних, стійких, доступних і сучасних джерел енергії технічно надійним, безпечним, економічно ефективним та екологічно прийнятним способом у нормальних умовах і в умовах особливого або надзвичайного стану [12].

Враховуючи специфіку діяльності та стратегічні орієнтири Міжнародного енергетичного агентства (далі — Агентство) як міжнародної організації, що сприяє міжнародному співробітництву в енергетичній сфері, енергетичну безпеку держави варто визначити як стан, за якого паливно-енергетичні ресурси відповідної якості економічно доступні, захищені національні інтереси та врахований аспект екологічної прийнятності. 19 липня 2022 р. Україна як асоційована держава приєдналась до Агентства [13], що, беззаперечно, сприятиме не тільки поглибленню міжнародної кооперації в енергетичній сфері та активізує процеси використання альтернативних джерел енергії, раціоналізації державної політики в досліджуваній сфері, зокрема, щодо біометанових та водневих технологій. Агентство у своїй політиці визначає три напрями модернізації світової енергетичної системи: базовий, «нульові викиди до 2059 року» та амбітний, — що обов'язково варто враховувати під час розробки стратегічних документів та програм, аби реалізовувати визначені у спільній декларації завдання.

Активізація глобалізаційних процесів формує об'єктивні вимоги до держави щодо побудови чітко виваженої стратегії розвитку та міжнародного партнерства. Поряд з цим, проблеми, пов'язані з ефективним забезпеченням національної та енергетичної безпеки держави, є передумовою появи викликів та глобальних загроз нормальному функціонуванню держави, суспільства, національної економіки та суб'єктів господарювання на будь-якому етапі життєвого циклу, незалежно від сфери діяльності, масштабів та стратегій розвитку. Відсутність дієвого механізму забезпечення економічної й національної безпеки та гарантування захисту національних інтересів призводить до уразливості від впливу глобальних загроз. У свою чергу, система стратегічних, тактичних та оперативних завдань в енергетичній галузі має суттєві відмінності як у змістовному наповненні, так і при вимірі часових горизонтів, що, власне, й актуалізує потребу ґрунтовного дослідження означеної проблематики. Крім того, наукові дослідження зорієнтовані на окремі аспекти вивчення енергетичної сфери, що не дає змогу сформулювати цілісний концепт.

В умовах посилення явища глобалізації питання забезпечення енергетичними ресурсами має наднаціональний характер, тобто категорія

«енергетична безпека» стає комплексною через зміну сфери й рівня охоплення: забезпечення енергоресурсами за прийнятними цінами з мінімально можливим негативним впливом на навколишнє середовище для однієї держави потребує врахування стану на міжнародному енергетичному ринку, а саме: аналіз рівня захищеності світової економіки від загроз глобальній енергетичній системі як сьогодні, так і у майбутньому. О. В. Сердюченко зауважив, що «наслідки міжнародних енергетичних криз другої половини ХХ ст. змусили уряди багатьох країн звернути особливу увагу на проблему енергетичної безпеки. Не залишилась осторонь вказаного процесу і Україна, оскільки останні події в її енергетичній сфері демонструють хиткість і нестабільність національної енергетичної безпеки, її залежність від внутрішніх і зовнішніх чинників» [14, с. 3]. Забезпечення енергетичної безпеки поряд із наявністю власних запасів енергетичних ресурсів потребує врахування низки факторів (географічного, геополітичного, ресурсного, управлінського) та обсягів наявних потенціалів (економічного, ресурсного, політичного та технологічного), які в сукупності сприятимуть ефективному використанню таких факторів й слугуватимуть передумовами енергетичної незалежності держави. І. В. Шевчук дещо конкретизує перелік, зокрема: «розташування покладів енергетичних ресурсів; обсяги споживання енергоносіїв на внутрішньому ринку; обсяги експортованої продукції; резерви енергоресурсів для стабільного функціонування паливно-енергетичного комплексу країни, раціональні обсяги видобутку палива; ціна на енергоносії на національному та світовому ринку; країни-конкуренти, що експортують енергоносії» [15, с. 153–154]. Погоджуємося з автором та вважаємо за необхідне доповнити про важливість статусу та позиції держави серед членів світової спільноти, інвестиційну привабливість національного енергетичного ринку та його здатність гнучко реагувати на нові виклики й загрози, зміну політики ціноутворення на світовому енергетичному ринку.

Енергетичні ресурси через свою вичерпність неодноразово використовувались як інструмент впливу; і, як зазначав Р. Уллман, є певні обмеження для такого виду ресурсів, зокрема природний дефіцит (енергоносії неможливо відновити через їх природну вичерпність) та штучний дефіцит (урядові заходи (приватні інтереси) на кшталт ембарго, обмежувальних угод щодо повернення коштів тощо) [16]. Якщо раніше концепція енергетичної безпеки держави формувалася із врахуванням тенденцій зовнішньої політики країн-виробників енергетичних ресурсів, то сьогодні важливо розуміти той факт, що у пріоритеті має залишатись захист національного енергетичного ринку та реалізація державної політики, спрямованої на захист національних інтересів. Тому забезпечення енергетичної безпеки держави є передумовою здійснення незалежної державної політики, протидії зовнішньому втручанню, тиску й вироблення урядом дієвих економічних та ринкових механізмів [17]. Тому важливо своєчасно визначати фактори, що впливають на стан енергетичної безпеки держави, серед яких — внутрішні (рівень забезпеченості власними енергетичними ресурсами, стан паливно-енергетичного комплексу, пропорції в паливно-енергетичному балансі, ціни на енергію для внутрішніх споживачів, стан соціальної

та політичної сфери, рівень забрудненості довкілля тощо) та зовнішні (геополітичні інтереси країн експортерів та імпортерів, запаси енергетичних ресурсів (в тому числі на територіях військових конфліктів), географічне розташування транзитних маршрутів транспортування енергетичних ресурсів, концентрація енергетичних ресурсів на певних територіях, у тому числі наявність ядерного палива тощо) чинники.

Проблема забезпечення енергетичними ресурсами економіки України була, є і залишається ключовою як для урядів різних років та політичної сфери в цілому, оскільки не обмежується лише економічними важелями та механізмами через енергоемність ВВП, критичну залежність від імпорту енергоносіїв та потужні транзитні магістралі й міжнародні транспортні коридори. Саме тому забезпечення енергетичної безпеки держави є ключовим аспектом у забезпеченні економічної та національної безпеки, політичної та економічної незалежності держави.

Розвиток енергетичного сектору як цілісної системи є важливим не тільки для економіки України, а й для європейського економічного простору у зв'язку із забезпеченням транзиту енергетичних ресурсів через високотехнологічну магістраль на території України. Світові тенденції на енергетичному ринку сприяють удосконаленню енергетичної галузі через врахування специфіки національної економіки й створення умов для забезпечення якісно нового формату комунікації між суб'єктами енергетичного ринку, державними інститутами, виробниками та споживачами енергетичних ресурсів, що слугує передумовою трансформації національного енергетичного ринку й вироблення та впровадження ефективної енергетичної стратегії України. Воєнні дії на території держави загострили увагу до превалювання геополітичних інтересів у торгівлі енергоносіями [18] та посилили проблему необхідності переформатування енергетичного профілю України в контексті переходу до сталого розвитку, використання відновлюваних джерел енергії й пошуку нових нетрадиційних джерел енергії, активного впровадження інновацій та підготовки грамотного в енергетичному сенсі вітчизняного споживача зі свідомим розумінням об'єктивної необхідності енергоощадливості та енергоефективності.

Зміна архітектури світового порядку прискорюють глобалізаційні процеси, особливо на світових ринках капіталів та товарів, що сприяє активізації демократичних процесів й удосконалення міжнародної політики солідарності країн щодо розв'язання глобальних проблем людства. Проте глобалізація аж ніяк не скасовує дію національного фактора, оскільки адаптація до «правил гри» й врахування морально-етичних критеріїв оцінки політики держави не повинні нівелювати самобутність держави, її менталітет та культурні надбання. Так, дійсно, глобалізаційні процеси змінюють структури сучасного світу, впливають на національні системи державного управління та стратегії у різних сферах життєдіяльності суспільства і держави [19, с. 4], проте першочерговим має залишатись захист національних інтересів поряд із вивченням тенденцій формування світового устрою та системи безпеки з метою вироблення відповідної державної політики. В умовах посилення глобалізації, зокрема зростання ролі транснаціональних компаній у процесах інтернаціоналізації економічних відносин поряд

із «стиранням» кордонів; глобалізації інформаційно-комунікаційного простору; формування глобальних ринків робочої сили та адаптованої моделі глобального управління (міжнародні організації), стратегічними напрямками в контексті забезпечення енергетичної безпеки для України сьогодні є відновлення цілісності державних кордонів (доступ до запасів енергетичних ресурсів на тимчасово окупованих територіях), вступ до ЄС та НАТО (інтеграція енергосистеми України в енергосистему ЄС, що потребує суттєвого інституційно-правового реформування), підвищення рівня інвестиційної привабливості держави та подолання наслідків екологічних катастроф.

Світовий енергетичний ринок зазнав суттєвих трансформацій, оскільки енергетична криза у 2020 році призвела до скорочення глобального попиту на енергетичні ресурси на 4,5 % [20], що в цілому дало змогу визначити ключові негативні тенденції у сфері енергетичної безпеки:

1) неефективне використання паливно-енергетичних ресурсів країнами-споживачами та країнами-виробниками;

2) несвоєчасне або неповне задоволення затребуваних обсягів у паливно-енергетичних ресурсах національних економік країнами-споживачів як інструмент впливу на державну політику країнами-виробниками таких ресурсів;

3) вичерпність доступних вуглеводних ресурсів;

4) вплив геополітичних інтересів на процеси міжнародного співробітництва в енергетичній сфері;

5) посилення впливу газових та нафтових картелів;

6) недобросовісна конкуренція при боротьбі за транспортні маршрути, зокрема на морських шляхах (Ормузька та Маллакська протоки, протока Босфор, Суецький канал).

Посилення попиту на електроенергію, тривалий «газовий шантаж» з боку країни-агресора та вимога європейського ринку щодо швидких темпів переходу на відновлювальні джерела енергії визначили пріоритет атомної енергетики та функціонування атомних електростанцій (АЕС), оскільки у світі спостерігається тенденція до збереження виробництва атомної енергії, що наразі залишається актуальним і для України. Все частіше повертаються до питання побудови малих модульних реакторів (далі — ММР — як паливо використовується низькозбагачений уран) з метою зменшення негативного впливу на навколишнє середовище, проте цей процес дороговартісний, тривалий та викликає низку питань до гарантування безпеки. У квітні поточного року Україна уклала угоду з США щодо будівництва 20 ММР і введення в експлуатацію до березня 2029 року [21]. Однією із переваг ММР є можливість заміни ТЕС, термін експлуатації яких закінчується, та наявна необхідна електрична інфраструктура. На нашу думку, для України в умовах сьогодення все ж таки буде економічно вигідно розбудовувати децентралізовану систему відновлюваних джерел енергії з метою розосередження об'єктів інфраструктури й зниження ризику його знищення під час обстрілів.

Потребує уваги і проблема балансу виробництва енергетичних ресурсів, економічного розвитку і захисту довкілля; і наступні десятиліття бу-

дуть супроводжуватись процесами трансформації глобального енергетичного ринку та новими викликами щодо зміщення вектора енергетичної безпеки в умовах модернізації політики побудови нового енергетичного концепту.

Для України питання забезпечення енергетичними ресурсами — не просто питання економічної чи політичної сфери, а питання національної безпеки, оскільки історично Україна була критично залежна від імпорту енергетичних ресурсів, що відображалось в укладенні не вигідних угод про постачання ресурсів, компромісів у реалізації зовнішньої політики та обрання вектора міжнародного співробітництва. Саме тому, на нашу думку, енергетичну безпеку держави варто визначати як стан захищеності національних інтересів держави в енергетичній сфері в умовах посилення глобалізаційних викликів та загроз, економічна доступність належної якості енергетичних ресурсів, передусім, для внутрішніх споживачів енергії з мінімізацією негативного впливу на довкілля.

Воєнний стан на території України, період післявоєнної відбудови, нові виклики і загрози впливатимуть на державну політику в енергетичній сфері щодо формування нової системи економічних важелів та модернізації технологічної складової паливно-енергетичного комплексу, що, у свою чергу, сформує нові цілі в сфері енергетичної безпеки, зокрема:

- захист національних інтересів у енергетичній сфері на національному та міжнародних ринках;
- моніторинг реальних та потенційних загроз енергетичній безпеці держави;
- забезпечення економічної ефективності галузей паливно-енергетичного комплексу;
- раціональне внутрішнє споживання енергоресурсів із забезпеченням високого коефіцієнта перетворення енергії;
- удосконалення механізму ціноутворення на енергетичні ресурси;
- диверсифікація джерел енергетичних ресурсів з метою уникнення залежності від території розміщення й постачальника;
- розвиток експортного енергетичного потенціалу держави шляхом впровадження нових потужностей і побудови якісно нової інфраструктури з метою інтеграції до Європейської енергетичної системи;
- зниження темпів споживання вичерпних ресурсів;
- фінансування пошуково-розвідувальних робіт нових родовищ енергетичних ресурсів;
- впровадження інноваційних проєктів із залученням приватних інвестицій;
- баланс інтересів виробників та споживачів енергетичних ресурсів.

Посилення потреби в забезпеченні паливно-енергетичними ресурсами національної економіки все ж потребує побудови систем гарантування енергетичної безпеки з метою превенції деструктивних впливів зовнішнього та внутрішнього характеру й попередження потенційних загроз корупції та російських агентів зовнішнього впливу. Саме тому дієвий державний контроль як за видобутком вуглеводнів, так і моніторинг (у тому

числі інвентаризація) діючих та законсервованих свердловин, фінансування розвідок потенційних свердловин унеможливить незаконний та «тіньовий» видобуток енергоресурсів. Державна політика у сфері енергетичної безпеки має бути спрямована не тільки на стійкість енергетичної системи, а й здатність її до трансформацій у разі появи нових викликів (геополітичні конфлікти, стихійні лиха тощо) у короткостроковий (швидке реагування на дисбаланс у попиту/пропозиції, експорті/імпорті) та довгостроковий періоди (стратегічні інвестиції, економічні важелі, фінансові стимули, задоволення екологічних потреб); створення умов для ефективного функціонування паливно-енергетичного комплексу на засадах енергозбереження та енергоефективності.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96–ВР. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://bit.ly/2LXJAqz>.
2. Концепція діяльності органів виконавчої влади у забезпеченні енергетичної безпеки України. Постанова Кабінету Міністрів України від 19.01.1998 р. № 48. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://bit.ly/3XcEEju>.
3. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівля України від 29.10.2013 р. № 1277. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://bit.ly/3qVjJav>.
4. Yergin D. Ensuring Energy Security. *Foreign Affairs*. 2006. Vol. 85 (2). Pp. 69–82. <https://doi.org/10.2307/20031912>.
5. Мазур І. М. Дефініція поняття «енергетична безпека»: денотативний підхід. *Науково-інформаційний вісник. Економіка*. 2013. Вип. 8. С. 302–314.
6. Миколок О. А. Теоретичні підходи до трактування поняття «енергетична безпека». *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 7. С. 129–133. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2016_7_27.
7. Струк Н. П. Основні складові механізми забезпечення енергетичної безпеки держави. *Економіка та управління національним господарством*. 2016. Вип. 10. С. 231–234.
8. Шевчук Я. В. Сутність та концептуальні основи енергетичної безпеки України. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету*. 2015. Вип. 40, Ч. 4. С. 53–58.
9. Паливно-енергетичний комплекс України на порозі третього тисячоліття / за заг. ред. А. К. Шидловського, М. П. Ковалка. Київ : УЕЗ, 2001. 398 с.
10. Dźwigoł H., Dźwigoł-Barosz M., Zhyvko Z., Miśkiewicz R., Pushak H. Evaluation of the energy security as a component of national security of the country. *Journal of Security and Sustainability Issues*. 2019. Vol. 8. Pp. 307–317. [https://doi.org/10.9770/jssi.2019.8.3\(2\)](https://doi.org/10.9770/jssi.2019.8.3(2)).
11. Ліпкан В. А. Національна безпека України — нормативно-правові аспекти забезпечення. Київ : Текст, 2006. 180 с.
12. Про схвалення Стратегії енергетичної безпеки. Постанова Кабінету Міністрів України від 04.08.2021 р. № 907-р. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://bit.ly/44vr4eS>.

13. Україна офіційно приєдналася до Міжнародного енергетичного агентства — підписано Декларацію про асоціацію (19.07.2022; 17:52). *Урядовий портал*. URL: <https://bit.ly/3QYq4g5>.
14. Сердюченко О. В. Адміністративно-правові засади забезпечення енергетичної безпеки України. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2009. 20 с.
15. Шевчук І. В. Забезпечення економічної безпеки України: сучасні загрози та проблеми державного регулювання. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2019. 366 с.
16. Ullman R. H. Redefining security. *International Security*. 1983. Vol. 8. № 1. Pp. 129–153.
17. Wang Q. Energy Conservation as Security. *China Security*. Summer 2006. Pp. 89–105.
18. Chen Y., Jiang J., Wang L., Wang R. Impact assessment of energy sanctions in geo-conflict: Russian–Ukrainian war. *Energy Reports*. 2023. Vol. 9. Pp. 3082–3095. URL: <https://doi.org/10.1016/j.egyr.2023.01.124>.
19. Глобалізаційні процеси в сучасному світі / Р. В. Войтович, М. Т. Колоха ; уклад. Г. І. Бондаренко. Київ : НАДУ, 2013. 52 с.
20. BP Statistical Review of World Energy 2021 (13.09.2021). *The Journal of Petroleum Technology*. URL: <https://bit.ly/45JzW1p>.
21. Енергоатом та Holtec International домовилися про будівництво в Україні до 20-ти атомних енергоблоків з реакторами SMR-160. *Енергоатом*. URL: <https://bit.ly/3qOFuZE>.

Надійшла до редакції 14.08.2023
Рекомендовано до друку 25.08.2023

Vladyslav KUZ

Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law

State's Energy Security in the Conditions of Strengthening of Globalization Processes

The study states that energy today has a significant impact on the economy and other industries, and it represents the state of the country's energy security and sustainable development of the state in the future. It is established that the problem of providing the Ukrainian economy with energy resources is not limited exclusively to economic levers and mechanisms and requires increased attention in connection with the critical dependence on the import of energy carriers and powerful transit lines and international transport corridors. A number of definitions of the category «state's energy security» in normative documents and scientific works have been given. It is noted that along with geographical factors and the volume of available resource reserves, it is important to understand the status and position of the state on the global energy market. It is determined that the field of energy security covers five levels (global, collective, national, regional and business entity level), within which organizational structures and institutional components are distinguished within each of the levels. It has been established that the processes of globalization significantly affect the sphere of state's energy security, in particular, they change the structure of the modern world, affect national systems of public administration and strategies in various spheres of life of society and the state, but national interests should still prevail in state policy, covering directions for reformatting the energy profile of Ukraine by greening the industry, using renewable energy sources and finding new non-traditional energy sources, actively

implementing innovations and training an energy-literate domestic consumer with a conscious understanding of the objective need for energy saving and energy efficiency. Two key negative trends in the field of energy security are indicated: inefficient use of fuel and energy resources by consumer and producer countries and untimely or incomplete satisfaction of the required volumes in fuel and energy resources of the national economies of consumer countries as a tool in influencing state policy by countries -producers of such resources. The author notes that the state of war on the territory of Ukraine, the period of post-war reconstruction, new challenges and threats will require the adjustment of state policy priorities in the field of energy security..

Keywords: *energy security, globalization processes, state policy, energy efficiency, energy saving.*